

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศักยภาพในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านการประเมินศักยภาพในระดับดี ปานกลาง และต้องปรับปรุง
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กลุ่มประชากรที่ศึกษา เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ผ่านการอนุมัติขึ้นทะเบียนให้ดำเนินการอย่างถูกต้อง และผ่านการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนตัดยอด ณ.วันที่ 20 พฤษภาคม 2550 จำนวนกลุ่มละ 3 คน ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งหมดจำนวน 46 กลุ่ม

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่า ร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร และใช้ การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 กลุ่ม (ดี,ปานกลาง,ต้องปรับปรุง) ด้วย F-test ซึ่งการศึกษาสามารถสรุปผลได้ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ จำนวนทั้งสิ้น 138 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 63.8 เป็นเพศชายร้อยละ 36.2 และสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 30 - 40 ปี ร้อยละ 34.8 โดยสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนระดับดีมีอายุเฉลี่ย 41.10 ปี สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนระดับปานกลางมีอายุเฉลี่ย 45.74 ปี และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนระดับต้องปรับปรุงมีอายุเฉลี่ย 45.38 ปี สมาชิกทั้งหมดที่ทำการศึกษามีระดับการศึกษาต่ำสุด คือไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 6.6

และสูงสุดอยู่ที่ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 2.9 สมาชิกส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คือร้อยละ 36.2 และร้อยละ 96.4 ของสมาชิกทั้งหมดมีสถานภาพสมรส

ข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

อาชีพหลัก

ผลจากการวิจัยพบว่า นอกเหนือจากการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแล้วสมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 63.0 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยกลุ่มระดับดีมีสมาชิกประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 47.6 กลุ่มปานกลาง ร้อยละ 61.5 และกลุ่มต้องปรับปรุง ร้อยละ 74.4

รายได้ต่อเดือนจากวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ ส่วนมากมีรายได้จากวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 2237.61 บาทต่อเดือน โดยกลุ่มระดับดีมีรายได้ต่อเดือนจากวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 3761.90 บาทต่อเดือน กลุ่มระดับปานกลางมีรายได้ต่อเดือนจากวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 2470.51 บาทต่อเดือน และกลุ่มระดับต้องปรับปรุงมีรายได้ต่อเดือนจากวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 951.03 บาทต่อเดือน

รายได้ต่อเดือนนอกเหนือจากวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ ส่วนมากมีรายได้นอกเหนือจากวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 4079.71 บาทต่อเดือน โดยกลุ่มระดับดีมีรายได้ต่อเดือนนอกเหนือจากวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 4500.00 บาทต่อเดือน กลุ่มระดับปานกลางมีรายได้ต่อเดือนนอกเหนือจากวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 3769.23 บาทต่อเดือน และกลุ่มระดับต้องปรับปรุงมีรายได้ต่อเดือนนอกเหนือจากวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 4474.36 บาทต่อเดือน เมื่อทดสอบความแตกต่างของรายได้ต่อเดือนจากวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกกลุ่มทั้ง 3 ระดับ ด้วยสถิติ F-test พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

รายได้ต่อเดือนของครอบครัว

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ ส่วนมากมีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ย 6897.10 บาทต่อเดือน โดยกลุ่มระดับดีมีรายได้ของครอบครัวต่อเดือน เฉลี่ย 7357.14 บาทต่อเดือน กลุ่มระดับปานกลางมีรายครอบครัวได้ต่อเดือน เฉลี่ย 6002.56 บาทต่อเดือน และกลุ่มระดับต้อง

ปรับปรุงมีรายได้ครอบครัวต่อเดือน เฉลี่ย 8438.46 บาทต่อเดือน เมื่อทดสอบความแตกต่างของรายได้ต่อเดือนจากวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกกลุ่มทั้ง 3 ระดับ ด้วยสถิติ F-test พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความสมดุลระหว่างรายรับและรายจ่าย

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ ส่วนใหญ่ร้อยละ 77.5 เป็นหนี้สิน โดยกลุ่มระดับดีมีสมาชิกที่เป็นหนี้สิน ร้อยละ 71.4 เป็นหนี้สิน กลุ่มระดับปานกลางมีสมาชิกที่เป็นหนี้สิน ร้อยละ 74.4 และกลุ่มระดับต้องปรับปรุงมีสมาชิกที่เป็นหนี้สิน ร้อยละ 87.2

การติดต่อพบปะเจ้าหน้าที่

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ โดยเฉลี่ยสมาชิกทั้งหมดเคยติดต่อพบปะเจ้าหน้าที่เฉลี่ย 2.05 ครั้งต่อปี กลุ่มระดับดีมีสมาชิกที่ติดต่อพบปะเจ้าหน้าที่เฉลี่ย 2.48 ครั้งต่อปี ส่วนกลุ่มระดับปานกลางมีสมาชิกที่ติดต่อพบปะเจ้าหน้าที่เฉลี่ย 2.15 ครั้งต่อปี และกลุ่มระดับต้องปรับปรุงมีสมาชิกที่ติดต่อพบปะเจ้าหน้าที่เฉลี่ย 1.62 ครั้งต่อปี

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในด้านอื่นๆ

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ เคยเข้ารับการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีจากหน่วยงานต่างๆ ร้อยละ 42.0 สมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนมากถึงร้อยละ 94.9 และสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่ร้อยละ 89.9 มีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกัน

ข้อมูลด้านการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

สิ่งที่วิสาหกิจชุมชนทำการผลิต

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ ส่วนใหญ่จะดำเนินกิจการเกี่ยวกับการเกษตรและปศุสัตว์ ร้อยละ 41.3 โดยกลุ่มระดับดีนั้น ร้อยละ 57.2 ดำเนินกิจการเกี่ยวกับอาหารและ

เครื่องคั้ม กลุ่มระดับปานกลางนั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 38.5 ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการเกษตรและปศุสัตว์ รองลงมาดำเนินการกิจการเกี่ยวกับอาหารและเครื่องจักสาน สิ่งทอ ร้อยละ 46.2 และกลุ่มระดับต้องปรับปรุงส่วนใหญ่มีการดำเนินการกิจการเกี่ยวกับการเกษตรและปศุสัตว์ร้อยละ 61.5 รองลงมาเป็นการกิจการเกี่ยวกับเครื่องจักสาน สิ่งทอและอื่นๆรวม ร้อยละ 38.5 จะเห็นได้ว่ากลุ่มระดับต้องปรับปรุงมีอัตราการดำเนินการกิจการเกี่ยวกับการเกษตรและปศุสัตว์มากกว่ากิจการประเภทอื่นถึง 2 เท่าตัว ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการดำเนินการกิจการเกี่ยวกับการเกษตรและปศุสัตว์เป็นกิจการที่มีการดำเนินงานที่มีขั้นตอนกระบวนการกลุ่มน้อย ไม่มีระบบการรวมกลุ่มที่ชัดเจน จึงทำให้การประเมินศักยภาพในการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง

ระยะเวลาในการดำเนินการและจำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ มีระยะเวลาในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ยอยู่ที่ 1.24 ปี โดยกลุ่มระดับดีมีระยะเวลาเฉลี่ย 1.14 กลุ่มระดับปานกลางมีระยะเวลาเฉลี่ย 1.23 ปี และกลุ่มระดับต้องปรับปรุงมีระยะเวลาเฉลี่ย 1.31 ปี เมื่อทดสอบความแตกต่างของระยะเวลาในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มทั้ง 3 ระดับ ด้วยสถิติ F-test พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ พบว่าปริมาณเงินทุนหมุนเวียนของทุกกลุ่มเฉลี่ย 44,021.74 บาท ปริมาณเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มระดับดีเฉลี่ย 31,428.57 บาท ปริมาณเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มระดับปานกลางเฉลี่ย 35,384.62 บาท และกลุ่มระดับต้องปรับปรุงมีปริมาณเงินทุนหมุนเวียน 68,076.92 บาท

การยืมกู้เงินและการผ่านการอนุมัติเงินกู้เพื่อมาใช้ในการพัฒนากิจการ

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 67.4 เคยยื่นขอกู้เงินจากสถาบันการเงินเพื่อมาใช้ในการพัฒนากิจการ แต่มีเพียงร้อยละ 47.8 เท่านั้นที่ผ่านการอนุมัติจากสถาบันการเงิน ซึ่งกลุ่มระดับดีทั้งหมดผ่านการอนุมัติเงินกู้จากสถาบันการเงิน ส่วนกลุ่มระดับปาน

กลางผ่านการอนุมัติร้อยละ 57.7 ส่วนกลุ่มระดับต้องปรับปรุงทั้งหมดไม่ผ่านการอนุมัติจากสถาบันการเงินเลย อาจเป็นเพราะการอนุมัติเงินกู้ของสถาบันการเงินนั้น ได้ใช้การประเมินศักยภาพของกรมส่งเสริมการเกษตรในการประกอบการอนุมัติด้วย

การจัดทำบัญชี การตรวจสอบบัญชีและการจัดสรรผลประโยชน์

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ พบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 91.3 มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของกลุ่ม และร้อยละ 80.4 มีการตรวจสอบบัญชีของกลุ่ม การจัดสรรผลประโยชน์ของกลุ่มส่วนใหญ่ร้อยละ 43.5 จ่ายเป็นค่าจ้างให้กับสมาชิก รองลงมา 23.9 จ่ายเป็นเงินปันผลตามการถือหุ้น

สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในด้านอื่นๆ

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ พบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบในการผลิตร้อยละ 82.6 มาจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน ส่วนการประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการของกลุ่มให้เป็นที่รู้จักมีร้อยละ 41.3 แรงงานที่ใช้ในการดำเนินกิจการส่วนใหญ่เป็นแรงงานของสมาชิกภายในกลุ่มเองร้อยละ 71.8 และระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คือร้อยละ 63.0

ศักยภาพในการดำเนินกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ความสามารถในการผลิต

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ พบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีความสามารถในการผลิตที่ต่อเนื่อง สามารถผลิตสินค้าและบริการได้ตลอดทั้งปีมีร้อยละ 76.1 จำนวนชนิดสินค้าและบริการที่กลุ่มทำการผลิตได้เฉลี่ยอยู่ที่ 1.87 ชนิด กลุ่มระดับดีผลิตได้เฉลี่ย 2.57 ชนิด กลุ่มระดับปานกลางผลิตได้เฉลี่ย 1.85 ชนิด และกลุ่มระดับต้องปรับปรุงผลิตได้เฉลี่ย 1.54 เมื่อทดสอบความแตกต่างของจำนวนชนิดสินค้าและบริการที่กลุ่มทั้ง 3 ระดับทำการผลิตได้ ด้วยสถิติ F-test พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ร้อยละ 91.3 มีการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพสม่ำเสมอ แต่มีเพียงร้อยละ 21.7 ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดที่ผ่านการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานต่างๆ

ความสามารถในการแข่งขัน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ พบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 52.2 สามารถผลิตสินค้าที่ไม่ซ้ำกับกลุ่มอื่นในชุมชนเดียวกันหรือชุมชนใกล้เคียงได้ ด้านกลุ่มเป้าหมายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 91.3 เป็นลูกค้าในระดับอำเภอ รองลงมาเป็นลูกค้าในชุมชน ร้อยละ 80.4 ด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีค่าร้อยละที่ใกล้เคียงกันระหว่างตลาดระดับตำบล ตลาดระดับอำเภอ และตลาดระดับหมู่บ้าน คือร้อยละ 87.0, 84.8, 82.6 ตามลำดับ ซึ่งดูจากตัวเลขโดยรวมแล้วตลาดและกลุ่มเป้าหมายของสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอปายนั้น มุ่งเน้นไปที่ตลาดและกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่ในระดับอำเภอลงไป มากกว่ากระจายออกสู่ตลาดระดับจังหวัด

ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ พบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ร้อยละ 67.4 มีการวางแผนการดำเนินการรายปี เมื่อแยกตามระดับพบว่ากลุ่มระดับดีมีการวางแผนการดำเนินการเป็นรายเดือน ร้อยละ 71.4 ส่วนกลุ่มระดับปานกลางและระดับต้องปรับปรุงมีการวางแผนการดำเนินการเป็นแบบรายปี ร้อยละ 73.1 และ 76.9 ตามลำดับ อาจสรุปได้ว่ากลุ่มระดับดี ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสำเร็จในการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชน เป็นกลุ่มที่มีการวางแผนในระยะสั้น จึงสามารถทำการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานได้ตรงตามความต้องการของตลาด และสามารถแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินกิจการได้ดีกว่ากลุ่มที่วางแผนแบบระยะยาว โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ มีการบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้ร้อยละ 52.2 เมื่อแยกเป็นกลุ่มพบว่ากลุ่มระดับดีสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้ร้อยละ 57.1 กลุ่มระดับปานกลางสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้ร้อยละ 53.8 และกลุ่มระดับต้องปรับปรุงสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้ร้อยละ 46.2

ปัญหาและความต้องการของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ปัญหาในการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชน ที่ระบุส่วนใหญ่คือ

1. การขาดเทคโนโลยีในการผลิตสินค้าและบริการ ร้อยละ 69.6
2. การขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิก ร้อยละ 63.8

3. เส้นทางการคมนาคมขนส่งที่ยากลำบาก	ร้อยละ 42.8
4. การขาดตลาดในการกระจายสินค้าและบริการ	ร้อยละ 39.1

ความต้องการของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของ ที่ระบุส่วนใหญ่คือ

1. ต้องการความรู้เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ	ร้อยละ 79.0
2. ต้องการการถ่ายทอดความรู้ทางด้านเทคโนโลยีการผลิต	ร้อยละ 76.8
3. ต้องการการโฆษณาประชาสัมพันธ์	ร้อยละ 73.2
4. ต้องการตลาดรองรับสินค้าและบริการ	ร้อยละ 64.5

2. อภิปรายผล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอป่าข่อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านการประเมินศักยภาพในระดับดี ระดับปานกลางและระดับต้องปรับปรุง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเฉลี่ยเป็นสองเท่า อาจเป็นเพราะเพศหญิงมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจการวิสาหกิจชุมชนมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 30 - 40 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สมาชิกเกือบทั้งหมดนั้นมีสถานะภาพสมรส

กลุ่มระดับดีนั้นมีสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 30 - 40 ปี และยังมีสมาชิกที่ได้รับการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปคิดเป็นร้อยละที่มากกว่าอีกสองกลุ่มที่เหลือ ดังนั้นจะเห็นว่าสมาชิกที่มีช่วงอายุน้อยและระดับการศึกษาที่สูงมีผลต่อระดับศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อาจเป็นเพราะสมาชิกที่มีอายุน้อยมีความกระตือรือร้นในการดำเนินกิจการ มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ดีกว่า และสมาชิกที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปค่อนข้างมีความรู้เกี่ยวกับการประกอบกิจการมากกว่า จึงทำให้การดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มเป็นไปได้ด้วยดี

ข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

อาชีพหลักของสมาชิกภายในกลุ่ม กลุ่มระดับต้องปรับปรุงมีสมาชิกที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักมากถึง 74.4 รองลงมาคือกลุ่มระดับปานกลางและกลุ่มระดับดีตามลำดับ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเพราะสมาชิกผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมนั้นขาดความรู้ในด้านการบริหารจัดการธุรกิจ จึงทำให้การดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

รายได้ต่อเดือนจากวิสาหกิจชุมชน เมื่อทดสอบความแตกต่างของรายได้ต่อเดือนจากวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกกลุ่มทั้ง 3 ระดับ ด้วยสถิติ F-test พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสมาชิกในกลุ่มระดับดี มีรายได้ต่อเดือนจากวิสาหกิจชุมชนมากกว่า สมาชิกในกลุ่มปานกลาง และระดับต้องปรับปรุง และสมาชิกในกลุ่มปานกลางมีรายได้ต่อเดือนจากวิสาหกิจชุมชนมากกว่า สมาชิกในกลุ่มต้องปรับปรุง อาจเป็นเพราะรายได้ต่อเดือนจากวิสาหกิจชุมชนมีผลในการกระตุ้นให้สมาชิกเกิดแรงจูงใจและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจการ หากสมาชิกเห็นว่าเมื่อเข้าร่วมกับกลุ่มดำเนินกิจการแล้วสามารถเพิ่มรายได้ต่อเดือนได้ในระดับที่พึงพอใจ สมาชิกก็จะให้ความร่วมมือและทุ่มเทเวลาในการดำเนินกิจการอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับ พิสิทธิ์ (2523:18) ที่ได้กล่าวไว้ว่าในการทำงานนั้นบุคคลมีความต้องการประโยชน์ตอบแทนอย่างน้อยที่สุด 2 อย่าง คือ ผลตอบแทนที่เป็นรายได้ หรือเงินค่าจ้าง เพื่อได้ช่วยย้่าบุคคลมีสิ่งต่างๆ สนองความต้องการพื้นฐานของชีวิตและอีกประการหนึ่งคือ ผลตอบแทนที่เป็นความพึงพอใจ สำหรับใฝ่ชื่อเสียง ซึ่งหมายถึงแรงจูงใจที่ทำให้มนุษย์กระทำหน้าที่การงานก็เพื่อควมมีเกียรติในสังคม จะมีความภูมิใจมากเมื่อคนในสังคมยอมรับและให้เกียรติเขา

ข้อมูลด้านการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ประเภทผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำการผลิต กลุ่มระดับต้องปรับปรุงมีการผลิตสินค้าประเภทเกษตร, ปศุสัตว์ มากถึงร้อยละ 61.5 อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับเกษตรและปศุสัตว์ส่วนใหญ่มีการบริหารจัดการไม่ดีเท่าที่ควร จึงทำให้จัดอยู่ในระดับต้องปรับปรุง

ปริมาณเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม เมื่อทดสอบความแตกต่างของปริมาณเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับด้วย F-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ค่า $F = 15.868^{**}$ แต่เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่แต่ละระดับพบว่า แตกต่างกันจำนวน 2 คู่คือกลุ่มระดับต้องปรับปรุง แตกต่างกับกลุ่มระดับดี และกลุ่มระดับต้องปรับปรุง

แตกต่างกับกลุ่มระดับปานกลาง ผลการวิเคราะห์จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ที่กล่าวว่าปริมาณเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับมีความแตกต่างกัน ดังนั้นปริมาณเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงอาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มระดับต้องปรับปรุงเป็นกลุ่มที่มีเงินทุนหมุนเวียนโดยเฉลี่ยสูงที่สุด คือ 68,076.92 เนื่องจากกลุ่มระดับต้องปรับปรุงมีการผลิตสินค้าประเภทเกษตรและปศุสัตว์เป็นส่วนใหญ่ สินค้าต่อหน่วยมีราคาสูง จึงจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนสูงตามไปด้วย ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงมากหากสินค้าเกิดความเสียหาย เช่นการตายหรือโรคระบาด อีกทั้งในบางกลุ่มมีการสนับสนุนจากองค์กร NGO เป็นการดำเนินงานแบบไม่เป็นกลุ่มที่ชัดเจน สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของกลุ่ม จึงส่งผลให้หน่วยงานที่ทำการประเมินศักยภาพจัดระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทนี้ไว้ในระดับที่ต้องปรับปรุง

ศักยภาพในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

การผ่านเกณฑ์การรับรองมาตรฐาน กลุ่มระดับดีนั้นมีการผ่านเกณฑ์การรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานต่างๆ มากถึงร้อยละ 85.7 ซึ่งมากกว่ากลุ่มระดับปานกลางและกลุ่มระดับต้องปรับปรุงถึงร้อยละ 70.3 และ 85.7 ตามลำดับ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการผ่านเกณฑ์การรับรองมาตรฐาน มีผลต่อการประเมินศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

การวางแผนการดำเนินงานของกลุ่ม พบว่ากลุ่มระดับดีมีการวางแผนรายเดือนมากกว่ากลุ่มระดับปานกลางและกลุ่มระดับต้องปรับปรุงถึงร้อยละ 36.8 และ 48.3 ตามลำดับ อาจสรุปได้ว่าการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีผลต่อระดับศักยภาพของกลุ่ม เนื่องจากการวางแผนแบบรายเดือนทำให้ทราบข้อดี ข้อเสียในการดำเนินงานที่ผ่านมา และสามารถนำมาแก้ไขปรับปรุงได้ในทันที กลุ่มสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบ วิธีการหรือปริมาณการผลิตได้ทันกับการเปลี่ยนแปลง

ปัญหาและความต้องการของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ปัญหาในการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชน ที่ระบุส่วนใหญ่คือ

ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิก สมาชิกขาดความเข้าใจในกระบวนการกลุ่ม ต้องการผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินหรือสิ่งตอบแทนมากกว่า เมื่อไม่ได้หรือได้ในระดับที่ไม่พึงพอใจ จึงไม่ให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชน

ปัญหาการขาดเทคโนโลยีในการผลิตสินค้าและบริการ ยังใช้แรงงานคนผลิตในบางกระบวนการขั้นตอน เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอป่าสักส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีเงินทุนหมุนเวียนไม่สูงมากนัก และกิจการเป็นแบบทำการผลิตกันเองภายในชุมชน ทำให้ไม่คุ้มที่จะลงทุนกับเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย อาจต้องได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาเส้นทางการคมนาคมขนส่งที่ยากลำบาก เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นลักษณะภูเขาสูงชันทำให้การขนส่งสินค้าเป็นไปได้ค่อนข้างลำบาก ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นเมื่อคิดรวมค่าขนส่ง ซึ่งเป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ยาก อาจแก้ไขโดยการต้องอาศัยการดำเนินการแบบเป็นเครือข่ายกระจายสินค้าออกเป็นจุดๆ ตามกลุ่มที่เป็นตัวแทน แทนการเดินทางไปส่งสินค้าด้วยตนเอง

ความต้องการของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของ ที่ระบุส่วนใหญ่คือ

ต้องการความรู้เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ เพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการภายในกลุ่ม ให้มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น

ต้องการการถ่ายทอดความรู้ทางด้านเทคโนโลยีการผลิตที่ถูกต้องและทันสมัย เพื่อให้สามารถทำการผลิตให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่หน่วยงานต่างๆ รองรับ

ต้องการการโฆษณาประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนเองให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น และทำการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

ต้องการตลาดรองรับสินค้าและบริการ เพื่อรองรับสินค้าและบริการที่ทางกลุ่มผลิตขึ้นมา

3. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. กลุ่มต้องกระตุ้นให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการของกลุ่ม ในทุกๆ กิจกรรม เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ไม่ใช่เป็นการบริหารจัดการโดยประธานหรือผู้ทำการแทน เพียงไม่กี่คน ซึ่งอาจกลายเป็นธุรกิจส่วนบุคคลที่จ้างสมาชิกมาเป็นเพียงแรงงานในการผลิตเท่านั้น ทำให้ไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน ที่ต้องการให้คนในชุมชนเป็นเจ้าของกิจการร่วมกัน

2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ควรมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในระดับตำบลและอำเภอ หรือรวมตัวกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่ทำการผลิตสินค้าหรือบริการที่คล้ายคลึงกัน เพื่อประสานร่วมมือกันในด้านต่างๆ เช่นการจัดหาวัตถุดิบ การร่วมกันขยายกำลังการผลิตเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดในอนาคต การรวมกลุ่มกันต่อรองราคา ทำการตรึงราคาสินค้าที่ทำการผลิตให้อยู่ในระดับเดียวกัน ไม่ทำการตัดราคากันเอง

3. การขาดตลาดในการกระจายสินค้าและบริการ เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการกระจายตัวกันออกไปแต่ละตำบล บางกลุ่มอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกล ยากที่ลูกค้าจะเข้าไปถึง จึงทำให้สินค้าจำหน่ายได้เพียงในชุมชนเท่านั้น ดังนั้นหากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดในอำเภอปาย มีการรวมตัวกันจัดตั้งร้านค้าวิสาหกิจชุมชนเพื่อทำการแสดงสินค้าและจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว หรือรวบรวมนำสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดมาจัดแสดงและจำหน่ายในงานประจำปีหรืองานแสดงสินค้า ณ.สถานที่ต่างๆ ที่จัดขึ้น เช่น งานกาชาดประจำจังหวัด เมืองทองธานี เป็นต้น เพื่อจะได้เป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่มให้เป็นที่รู้จัก และนำไปสู่การกระจายออกสู่ตลาดระดับอำเภอและระดับจังหวัดต่อไป

4. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความรู้เรื่องการประกอบกิจการ การดำเนินธุรกิจ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการประกอบการ ให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากสมาชิกในบางกลุ่มยังขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ และขาดความรู้เรื่องเทคโนโลยี

4. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายพื้นที่ในการวิจัยหลายๆ จังหวัด หรือกำหนดขอบเขตในการวิจัยเป็นระดับภาคตามการแบ่งเขตการส่งเสริม ของกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 6 ภาค คือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลสนับสนุนให้กับสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาค ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดกรอบวางแผนพัฒนางานสถาบันให้กับจังหวัดต่างๆ

2. การวิจัยครั้งนี้พบปัญหาการขาดความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการร่วมมือของสมาชิกภายในกลุ่มโดยเฉพาะ เพื่อจะได้ทราบถึงสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ในการแก้ไขให้การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งขึ้น

3. ควรทำการศึกษาในเชิงคุณภาพกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีระดับศักยภาพในระดับดี ว่าปัจจัยใดที่ส่งผลให้กลุ่มได้รับความสำเร็จ เพื่อจะได้ทราบรายละเอียด ประวัติความเป็นมา และหลักการในการบริหารกิจการของกลุ่มโดยละเอียด เพื่อช่วยให้สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ให้มีการพัฒนาศักยภาพที่ดีขึ้นต่อไป